

СКАСУВАННЯ ВИРОКУ ЧИ УХВАЛИ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ НОВОГО РОЗГЛЯДУ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

THE CANCELLATION OF THE JUDGMENT AND NEW TRIAL APPOINTMENT IN THE FIRST INSTANCE COURT

Бобечко Н.Р.,

кандидат юридичних наук, доцент,

*доцент кафедри кримінального процесу і криміналістики
Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті розглянуто один із кримінальних процесуальних засобів усунення порушень закону – скасування судового рішення та призначення нового розгляду в суді першої інстанції. Проаналізовано відповідні норми КПК України, КПК інших держав, а також погляди дослідників. Автор подає своє бачення питань, що входять до предмета дослідження, висловлює пропозиції щодо удосконалення кримінального процесуального закону України.

Ключові слова: апеляційне та касаційне провадження, наслідки апеляційного та касаційного розгляду, скасування судового рішення, скасування судового рішення та призначення нового розгляду в суді першої інстанції.

В статье рассмотрено одно из уголовно-процессуальных средств исправления нарушений закона – отмена судебного решения и назначения нового рассмотрения в суде первой инстанции. Проанализированы соответствующие нормы УПК Украины, УПК иных государств, взгляды исследователей. Автор наводит свое видение вопросов, которые входят в предмет исследования, вносит предложения по усовершенствованию уголовно-процессуального закона Украины.

Ключевые слова: апелляционное и кассационное производство, последствия апелляционного и кассационного рассмотрения, отмена судебного решения, отмена судебного решения и назначение нового рассмотрения в суде первой инстанции.

One of the criminal procedure remedies of judicial errors correction – the cancellation of the judgment and new trial appointment in the first instance court is considered. The norms of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the norms of the Criminal Procedure Codes of other states and the sights of researchers had been analyzed. The author directs the vision of the questions that enter into an object of research, makes offers on improvement the criminal procedure law of Ukraine.

Key words: appeal and cassation proceedings, results of appeal and cassation trial, cancellation of the judgment, cancellation of the judgment and new trial appointment in the first instance court.

Постановка проблеми. У разі констатації наявності підстав для зміни або скасування судових рішень можливе застосування положень двох класичних систем: вирішення кримінального провадження судом вищого рівня самостійно або ж його повернення до суду нижчої інстанції, тобто систем «прямого» і «зворотного» розгляду. За прямої системи справа слухається у суді, що скасував оскаржене судові рішення, внаслідок чого цей суд набуває функцій суду першої інстанції та ухвалює нове рішення. За системи зворотного розгляду вища судова інстанція обмежується скасуванням вироку чи ухвали і призначає новий судовий розгляд із вказівкою на обставини, що необхідно з'ясувати. У вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві співіснують обидві системи, утворюючи змішаний варіант.

Одним із рішень, що властиве системі зворотного розгляду, є скасування вироку чи ухвали і призначення нового розгляду у суді першої інстанції (п. 6 ч. 1 ст. 407, п. 2 ст. 436 КПК України).

Стан дослідження. Скасуванню судового рішення та призначенню нового розгляду в суді першої інстанції у кримінальному провадженні присвячені праці таких вітчизняних і зарубіжних дослідників, як С.І. Беззубов, В.Ю. Брянський, В.Л. Головков, О.А. Дінер, Д.О. Захаров, О.С. Кашка, М.М. Ковтун, Н.В. Лантух, В.Т. Маляренко, Я.О. Мотовіловкер, О.М. Палієва, І.Д. Перлов, Н.В. Сідорова, О.С. Червоткін, М.І. Шелепанов, О.С. Шмельова, M. Klejnowska, A. Zachuta, D. Świecki та ін.

Незважаючи на це, таке рішення досі залишається контрверсійним як у вітчизняній, так і у зарубіжній доктрині кримінального процесу. З іншого боку, даний інститут запроваджений у кримінальному процесуальному законодавстві багатьох держав континентальної Європи.

З огляду на це, необхідно докладніше дослідити правову природу даного повноваження апеляційної та касацій-

ної інстанції, визначити напрями удосконалення підстав для ухвалення такого рішення, розглянути можливість скасування оскарженого вироку чи ухвали у певній частині та призначення нового судового розгляду тільки у цій частині.

Метою статті є дослідження скасування судового рішення та призначення нового розгляду в суді першої інстанції як одного із рішень за наслідками апеляційного та касаційного розгляду.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 407 КПК України воно ухвалюється тоді, коли виявлене порушення у виді неповноти судового розгляду, невідповідності висновків суду фактичним обставинам кримінального провадження та істотного порушення кримінального процесуального закону суд апеляційної інстанції, з огляду на відсутність необхідних процесуальних передумов, самостійно усунути не в змозі, але така можливість існує під час нового розгляду в суді першої інстанції.

Дане рішення характеризує насамперед повноваження касаційної інстанції.

Крім того, можливість ухвалення такого рішення є ознакою неповної моделі апеляційного провадження. Основним для такої моделі є перевірка правосудності рішень суду першої інстанції, а не збирання разом із учасниками судового провадження доказів, усунення спірних питань будь-якого характеру та запобігання множинності оскарження судових рішень. Тобто апеляційна інстанція не підміняє собою діяльність суду нижчого рівня, не стає другою першої інстанцією. Вирішення кримінального провадження по суті є основною функцією суду першої інстанції, натомість для апеляційної інстанції така функція є другорядною, яка пов'язана з основною – здійсненням судового контролю.

Водночас ухвалити дане рішення суд апеляційної інстанції може далеко не з усіх підстав, під кутом зору яких

здійснюється перевірка оскарженого судового рішення. Зі змісту ч. 1 ст. 415 КПК України випливає, що таке повноваження апеляційної інстанції пов'язане винятково із встановленням безумовних істотних порушень кримінального процесуального закону. Дане обмеження має практичний сенс, оскільки зобов'язує апеляційну інстанцію усунути переважну більшість порушень безпосередньо у стадії апеляційного провадження. Такий підхід вигідно відрізняє апеляційне провадження від інших форм оскарження й перевірки судових рішень – економністю, ефективністю, здатністю відновити порушені права, свободи учасників судового провадження та інших осіб у максимально короткі строки.

Утім, варто звернути увагу на нелогічність виокремлення п. 2 (в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід на підставі обставин, які очевидно викликали сумнів у неупередженості судді, і заяву про його відвід визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованою) та п.3 (судове рішення ухвалене чи підписано не тим складом суду, який здійснював судовий розгляд) ч. 1 ст. 415 КПК України, оскільки вони є проявом незаконного складу суду, тобто охоплюються п. 2 ч. 2 ст. 412 та п. 1 ч. 1 ст. 415 КПК України.

Варто погодитися з польським процесуалістом А. Захутою, що скасування судового рішення і призначення нового розгляду в суді першої інстанції у кожному разі тягне як правові, так і соціальні наслідки. Здійснення нового провадження пов'язане з більшими труднощами в доказуванні, зокрема втратою доказів, а також організаційними перешкодами у виді тяганини, збільшення так званих «старих» справ, додаткового навантаження на Державний бюджет та видатків, що виникають у зв'язку з порушенням засади розумності строків. Іншою негативною стороною призначення нового провадження є значне віддалення у часі кримінально-правової реакції на кримінальне правопорушення з моменту його вчинення, повторна витрата часу учасниками кримінального провадження, зокрема свідків, які з різних причин дуже неохоче приступають до виконання своїх процесуальних обов'язків. Для потерпілих нове судове провадження становить істотний чинник повторної віктимізації, а згідно із статистичними даними, що відображають рух кримінальних проваджень у судах, складається враження про значний зріст злочинності [1, с. 65].

Тож, згідно з догмою права, у разі встановлення неповноти судового розгляду суд апеляційної інстанції не уповноважений скасувати судові рішення та призначити новий судовий розгляд у суді першої інстанції. Усі прогалини в доказовому матеріалі повинні бути усунуті самою апеляційною інстанцією незалежно від необхідності перевірки значного обсягу доказів, дослідження нових доказів, можливості у кінцевому підсумку погіршення становища обвинуваченого (виправданого, особи, кримінальне провадження щодо якої закрито, або застосовані примусові заходи виховного чи медичного характеру). Для цього апеляційна інстанція повинна докласти максимуму зусиль – повноважень у неї достатньо.

Однак аналіз судової практики свідчить про протилежне. За результатами встановлення ознак неповноти судового розгляду апеляційна інстанція переважно скасовує судові рішення та призначає новий розгляд в суді першої інстанції. Більше того, нерідко виявивши за наслідками апеляційного розгляду наявність неповноти, суди апеляційної інстанції з метою додержання формальної вимоги скасувати судові рішення і призначити новий розгляд в суді першої інстанції у своїх ухвалах вказують ще й на наявність ознак істотного порушення вимог кримінального процесуального закону. Апеляційна інстанція у такий спосіб позбувається кримінального провадження.

Щоправда, заради справедливості варто зазначити, що у певних ситуаціях сам законодавець змушує суди апеляційної інстанції всупереч положенням ч. 1 ст. 415 КПК України скасовувати вирoki та ухвали і призначати новий

судовий розгляд в суді першої інстанції з підстави неповноти судового розгляду. Так, у разі оскарження судового рішення у зв'язку з невстановленням низки обставин, що істотно впливають на висновки суду, але за відсутності клопотання про дослідження нових доказів, апеляційна інстанція, посилаючись на заборону ч. 3 ст. 404 КПК України з власної ініціативи досліджувати докази, які не досліджувалися судом першої інстанції, змушена скасувати таке рішення і призначити новий судовий розгляд.

Зі змісту ч. 1 ст. 407, ч. 1 ст. 415 КПК України також випливає, що апеляційна інстанція, встановивши ознаки невідповідності висновків суду першої інстанції фактичним обставинам кримінального провадження, вправі скасувати вирок чи ухвалу та постановити новий вирок чи ухвалу, скасувати вирок чи ухвалу та закрити кримінальне провадження або змінити вирок або ухвалу. Повноважень щодо нової оцінки доказів, наявних у матеріалах кримінального провадження, у неї достатньо. У такий спосіб законодавець вкотре акцентує увагу суду апеляційної інстанції на необхідності самостійного виправлення ним порушень подібного роду, без повернення кримінального провадження у попередні судові стадії.

Утім, вивчення судової практики свідчить про те, що суди апеляційної інстанції не повною мірою використовують надані їм процесуальні можливості та, констатували ознаки невідповідності висновків суду фактичним обставинам кримінального провадження, часто вдаються до скасування судового рішення і призначення нового розгляду в суді першої інстанції.

Встановивши наявність ознак невідповідності висновків суду першої інстанції фактичним обставинам кримінального провадження, суд апеляційної інстанції, на наше переконання, зобов'язаний дати доказам належну оцінку та самостійно вжити усіх необхідних заходів до усунення наявних сумнівів (адже помилка закладена у самому рішенні), окрім випадків неподання клопотань учасниками судового провадження про повторне дослідження доказів у засіданні апеляційної інстанції або коли це пов'язано з порушенням правил про недопустимість погіршення становища обвинуваченого (виправданого, особи, кримінальне провадження щодо якого закрито, особи, щодо якої застосовано примусові заходи виховного або медичного характеру).

З іншого боку, аналіз матеріалів судової практики свідчить про недосконалість редакції ч.1 ст. 415 КПК України, в якій варто передбачити випадки скасування судового рішення та призначення нового розгляду в суді першої інстанції не тільки у зв'язку з виявленими істотними порушеннями кримінального процесуального закону, але й у разі встановлення ознак неповноти судового розгляду та невідповідності висновків суду першої інстанції фактичним обставинам кримінального провадження. Більше того, незважаючи на формальну заборону скасовувати судові рішення та призначати новий судовий розгляд у зв'язку з виявленням умовних істотних порушень вимог кримінального процесуального закону, суди апеляційної інстанції нерідко цілком обґрунтовано вдаються до застосування такого роду правовідновлювальних санкцій й на підставі ч. 1 ст. 412 КПК України [2].

З огляду на те, що відповідно до ч.1 ст. 421 КПК України суд апеляційної інстанції не уповноважений ухвалити новий вирок чи постановити нову ухвалу, якщо в апеляційній скарзі порушено питання про скасування вироку або ухвали з мотивів погіршення становища обвинуваченого (виправданого, неповнолітнього, до якого застосовано примусові заходи виховного характеру, особи, щодо якої застосовано примусові заходи медичного характеру), але висловлено прохання призначити новий розгляд у суді першої інстанції, апеляційна інстанція вимушена погодитися із запропонованим спрямуванням кримінального провадження.

Водночас важливо підкреслити, що скасування вироку чи ухвали і призначення нового розгляду в суді першої інстанції повинно здійснюватися апеляційною інстанцією у виняткових випадках, натомість ухвалення інших рішень за наслідками апеляційного розгляду – як правило. За умови відсутності сумнівів щодо повноти і доброякісності наявної у матеріалах кримінального провадження доказової бази, дослідження та належної оцінки нових доказів, додержання правил *ne reus* та підтвердження доводів, викладених в апеляційній скарзі, обов'язком суду апеляційної інстанції є внесення до оскарженого вироку чи ухвали змін або скасування таких рішень з ухваленням нового рішення чи із закриттям кримінального провадження.

Тож ч.1 ст. 417 КПК України варто викласти у такій редакції: «Суд апеляційної інстанції скасовує вирок чи ухвалу і призначає новий розгляд у суді першої інстанції, якщо:

1) встановлені порушення, передбачені ст. 412 КПК України, не можуть бути виправлені за наслідками апеляційного розгляду;

2) відсутні клопотання учасників судового провадження про повторне дослідження доказів чи про дослідження нових доказів;

3) ухвалення нового вироку чи ухвали пов'язано з порушенням вимог, встановлених статтею 421 цього Кодексу».

Натомість для прийняття аналізованого рішення судом касаційної інстанції може служити будь-яка із підстав, передбачена ч.1 ст. 438 КПК України. Причому касаційна інстанція у таких випадках не вправі безпосередньо виправити недоліки діяльності суду першої інстанції – вона не уповноважена допитувати засуджених, виправданих, потерпілих, свідків, експертів, проводити пред'явлення для впізнання, призначати експертизу тощо.

Аналізоване рішення касаційним судом приймається у випадку, коли істотні порушення кримінального процесуального закону, допущені під час підготовчого провадження або судового розгляду, можна виправити тільки впродовж провадження в суді першої інстанції [3, с. 46-49].

У разі встановлення неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність таке рішення приймається тоді, коли касаційний суд, переконавшись у правильності вироку в частині обсягу обвинувачення, дійде висновку про необхідність застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення в силу того, що суд у вироку помилково змінив кваліфікацію на менш тяжке кримінальне правопорушення, за умови, що з цих мотивів подав касаційну скаргу прокурор, потерпілий чи його представник.

Якщо порушення виразилося у невідповідності призначеного покарання ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особи засудженого, яке за своїм видом чи розміром є явно несправедливим внаслідок м'якості, судові рішення не може бути змінено самою касаційною інстанцією, а підлягає скасуванню з призначенням нового розгляду в суді першої інстанції.

Кримінальне провадження повертається для нового судового розгляду в суд, який ухвалив переглянуте судові рішення, але в іншому складі суддів (ч.1 ст. 439 КПК України). У силу певних обставин, що іноді трапляються на практиці (наприклад, тривала хвороба, відсутність іншого судді у зв'язку з тим, що він ще не призначений на посаду), кримінальне провадження може бути повернуто на новий судовий розгляд до іншого суду того ж рівня (ланки). Визначаючи інший суд, важливо врахувати його територіальне розташування (віддаленість від місця, де проживають потерпілі, свідки, перебувають засуджені тощо), щоб не ускладнити явку до суду викликаних осіб [4, с. 350].

Скасовуючи судові рішення і призначаючи новий розгляд у суді першої інстанції, апеляційний та касаційний суд повинні зазначити в ухвалі, чи повинно розпочатися судові провадження зі стадії підготовчого провадження чи зі стадії судового розгляду.

Призначення нового розгляду в суді першої інстанції зі стадії підготовчого провадження практикується рідше, ніж призначення зі стадії судового розгляду. Однак інколи після скасування судового рішення виникає необхідність ще раз провести підготовче провадження, перед тим як призначити судовий розгляд. Так, варто розглянути низку клопотань учасників судового провадження, вирішити питання про склад осіб, які братимуть участь в судовому засіданні, тощо, щоб забезпечити умови для всебічного, повного та неупередженого судового розгляду.

У разі допущення порушень у стадії виконання судових рішень, які апеляційна інстанція самотужки усунути не в змозі, новий розгляд відповідних матеріалів після скасування переглянутого рішення призначається з даного етапу кримінальної процесуальної діяльності.

Так само у випадку скасування судом апеляційної інстанції рішення суду нижчого рівня за наслідками провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами справа повертається у стадію провадження за нововиявленими обставинами із вказівкою на конкретну частину, з якої має розпочатися таке провадження (подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами та її перевірки на предмет відповідності формальним вимогам, проведення підготовки до перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами або здійснення перевірки судового рішення за нововиявленими обставинами).

Проте це ще не всі можливі випадки скасування судового рішення. Згідно з кримінальним процесуальним законодавством, зацікавлені особи вправі оскаржити судові рішення у певній його частині (для прикладу, доведеності чи недоведеності обвинувачення, вирішення цивільного позову). Перевіряючи судові рішення в межах поданої скарги (ч. 2 ст. 404, ч. 2 ст. 433 КПК України), апеляційна та касаційна інстанція повинна мати можливість скасовувати судові рішення в одній із таких частин.

Однак КПК України не допускає скасування судового рішення у певній частині і призначення нового судового розгляду тільки у тій частині.

Таку можливість передбачав КПК України 1960 р. Згідно із ч.4 ст. 374 КПК України 1960 р. апеляційний суд вправі скасовувати судові рішення і повернути справу на новий судовий розгляд у частині обвинувачення, залишивши в решті судові рішення без зміни, за умови, що це обвинувачення мало самостійну кримінально-правову кваліфікацію і може бути розглянуто в окремому провадженні [5, с. 157].

Повноваженням скасовувати судові рішення у певній частині та направити кримінальну справу на новий розгляд у цій частині наділені суди вищої інстанції згідно КПК Австрійської Республіки, Республіки Болгарія, Естонської Республіки, Італійської Республіки, Литовської Республіки, Латвійської Республіки, Республіки Молдова, Словацької Республіки, Французької Республіки, Чеської Республіки.

До речі, доцільність наявності такого повноваження у суду вищого рівня уже обґрунтоване дослідниками [6, с. 90-93; 4, с. 339; 7, с. 35-37; 8, с. 232-234].

З одного боку, немає необхідності проводити судовий розгляд у повному обсязі і ще раз займатися з'ясуванням правильно вирішених питань, яких ніхто з учасників судового провадження не оспорує, лише для того, щоб вирішити одне окреме питання. З іншого боку, роздільне вирішення деяких питань кримінального провадження (наприклад, виду та розміру покарання) не тільки суперечить єдності предмету кримінального провадження, але і може спричинити порушення прав та інтересів обвинуваченого.

Тож необхідно чітко визначити можливі випадки, які справді зумовлюють доцільність нового судового розгляду в частині скасованого судового рішення.

Беручи до уваги послідовність закріплення питань, які повинні бути вирішені судом при ухваленні вироку (ч. 1 ст. 368 КПК України), можна констатувати, що ключовим питанням, на яке має дати відповідь суд, – це питання про

доведеність події кримінального правопорушення та вини обвинуваченого у його вчиненні. Усі інші питання – про призначення покарання, заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи, вирішення цивільного позову та ін. – мають похідний від основного характер. Звідси випливає, що скасовувати вирок допустимо тільки у частині обвинувачення, але не інших кримінально-правових питань, і саме у цій частині призначати новий розгляд у суді першої інстанції. Така пропозиція жодним чином не обмежуватиме внутрішнє переконання суддів, які зможуть прийняти відмінне рішення з інших питань, що підлягають вирішенню та не впливатиме на виконання ухваленого вироку.

У судовій практиці суди апеляційної інстанції нерідко вдаються до скасування вироку тільки в частині цивільного позову і у цій частині призначають новий розгляд у порядку цивільного судочинства.

Подібна практика піддана деякими дослідниками критичній оцінці, оскільки рішення, які ухвалює апеляційна інстанція, не передбачені КПК України. Таким рішенням позов виділяється в окреме провадження, що суперечить нормам кримінального процесуального закону. Автор вважає, що дане рішення фактично має такі ж правові наслідки, як залишення цивільного позову без розгляду, а тому не повинні допускатися. На її погляд, у такому випадку суд апеляційної інстанції має скасувати вирок у частині вирішення цивільного позову та ухвалити новий, яким залежно від підстав позов має бути задоволено, у ньому відмовлено або позов залишено без розгляду [9, с. 346; 10, с. 11].

Аналізіване рішення суд апеляційної інстанції ухвалює з огляду на істотне порушення кримінального процесуального закону (наприклад, відсутність у резолютивній частині вироку рішення щодо цивільного позову, відсутність підстав для часткового задоволення цивільного позову, недослідження доказів, якими підтверджуються позовні вимоги, не надання їм оцінки, залучення нена належного цивільного відповідача, вихід за розмір заподіяної кримінальним правопорушенням шкоди без обґрунтування стягненої суми) у поєднанні з невиконанням приписів цивільного процесуального та цивільного законодавства (помилкове визначення виду цивільно-правової відповідальності). Однак наведені порушення суд апеляційної інстанції не завжди може самостійно усунути, оскільки не наділений повноваженнями щодо ухвалення нового рішення у частині вирішення цивільного позову.

Крім того, у низці випадків питання про відшкодування заподіяної шкоди може бути вирішене тільки в рамках цивільного судочинства. Так, однією із умов вирішення питання про здійснення страхового відшкодування згідно із ч. 2 ст. 33 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 1 липня 2004 р. № 1961-IV [11] є надання потерпілим страховику копій документів щодо обставин скоєння дорожньо-транспортної пригоди, розміру заподіяної та відшкодуваної шкоди. Фактично йдеться про обвинувальний вирок суду, що набрав законної сили, ухваленого щодо особи, цивільна відповідальність якої застрахована за договором страхування.

Як роз'яснив Пленум Верховного Суду України у п. 16 Постанови «Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки» від 1 березня 2013 р. № 4, при пред'явленні позовних вимог про відшкодування завдання шкоди життю, здоров'ю або майну інших осіб при використанні транспортних засобів у результаті дорожньо-транспортної пригоди безпосередньо до особи, яка здійснює діяльність, що є джерелом підвищеної небезпеки, суд має право виключно в порядку, передбаченому статтею 33 ЦПК України, залучити до участі у справі страхову організацію (страховика), яка застрахувала цивільну відповідальність володільця транспортного засобу.

Непред'явлення вимог до страховика за наявності підстав для стягнення завданої шкоди саме зі страховика є підставою для відмови в позові до завдавача шкоди у відповідному розмірі [12].

Незважаючи на невідповідність судової практики та законодавчого регулювання, скасування судового рішення у частині вирішення цивільного позову та призначення у цій частині нового розгляду в суді першої інстанції в порядку цивільного судочинства є виправданим, оскільки судова практика пропонує логічний та ефективний спосіб вирішення правових ситуацій.

До речі, у КПК Республіки Польща також відсутня норма, що уповноважує суд вищої інстанції скасувати судові рішення у частині вирішення цивільного позову і призначити у цій частині новий розгляд місцевим судом у порядку цивільного судочинства, однак така практика має місце за умови, що апеляційна чи касаційна скарга подана тільки з питань правильності вирішення цивільного позову [13, с. 524; 14, с. 316]. Натомість згідно з арт. 622 КПК Італійської Республіки таким повноваженням наділений касаційний суд [15, с. 819].

У зв'язку із запровадженням до кримінального процесуального законодавства України такого виду кримінального процесуального провадження, як кримінальне провадження *in absentia*, деякі дослідники з метою забезпечення реалізації права обвинуваченого на оскарження судових рішень та захисту своїх прав у міжнародних судових установах запропонували передбачити у КПК України спеціальний порядок оскарження рішень суду за результатом спеціального судового провадження, а також встановити «правило щодо обов'язковості скасування вироку або ухвали і призначення нового розгляду в суді першої інстанції в кожному випадку оскарження такого рішення обвинуваченим, участь якого у судовому засіданні може бути забезпечена» [16, с. 79-80].

На наш погляд, така пропозиція викликає заперечення. Річ у тому, що сама по собі поява обвинуваченого, щодо якого судом ухвалено рішення за результатами спеціального судового провадження, належить до групи т.зв. оновлених обставин, які не вказують на наявність яких-небудь порушень з боку суду. На момент ухвалення судового рішення воно було правосудним, адже положення п. 3 ч. 1 ст. 412 КПК України у цьому разі не застосовується. Однак згодом з'явився обвинувачений, який доводить поважність причин своєї відсутності та неможливості повідомлення про це суд. Тому навряд чи доцільно задля повторного судового розгляду запроваджувати перевірку цього судового рішення в інстанційному порядку, натомість варто встановити позаінстанційний контроль суду за власним рішенням на зразок вирішення ситуацій, передбачених ч. 3 ст. 147, ч. 1 ст. 174, ч. 3 ст. 289, ч. 1 ст. 467, ч. 3 ст. 476 КПК України.

Висновки. Виходячи із вищевикладеного, у ст. 415 КПК України доцільно відтворити положення ч. 4 ст. 374 КПК України 1960 р. та додатково відобразити можливість скасування судового рішення у частині цивільного позову: «Суд апеляційної інстанції вправі скасувати судові рішення і призначити новий розгляд в суді першої інстанції».

1) в частині одного чи кількох кримінальних правопорушень, залишивши в решті вирок без зміни, за умови кваліфікації кожного з них за окремою статтею (частиною, пунктом статті) закону України про кримінальну відповідальність та можливості їх окремого розгляду в суді першої інстанції;

2) в частині цивільного позову, залишивши в решті вирок чи ухвалу без зміни, якщо цивільний позов не був предметом розгляду в суді першої інстанції або може бути вирішений тільки в порядку цивільного судочинства».

У зв'язку з цим у п. 6 ч. 1 ст. 407 та п. 2 ст. 436 КПК України необхідно відобразити і можливість суду апеляційної та касаційної інстанції скасувати судові рішення у частині та призначити новий судовий розгляд у цій частині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Andrzej Zachuta. Kasatoryjne orzeczenia w odniesieniu do wyroków wydanych w sprawach karnych przez sądy rejonowe / Zachuta Andrzej // Prokuratura i Prawo. – 2006. – № 6. – С. 62-97.
2. Ухвала Апеляційного суду Дніпропетровської області від 25 лютого 2015 р. Справа № 196/463/14-к. Провадження № 11-кл/774/387/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42915065>.
3. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29 січня 2015 р. // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2015. – № 2. – С. 46-49.
4. Перлов И.Д. Кассационное производство в советском уголовном процессе / И.Д. Перлов. – М. : Юрид. лит., 1968. – 396 с.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та доповненнями на 17 січня 2012 року. – К. : Алерта; ЦУЛ, 2012. – 216 с.
6. Мотовиловкер Я.О. Вопросы дальнейшего совершенствования уголовно-процессуального законодательства / Я.О. Мотовиловкер. – Томск : Изд-во Томского университета, 1966. – 124 с.
7. Мотовиловкер Я.О. Проверка законности и обоснованности приговора : учебное пособие. Вып. 3 / Я.О. Мотовиловкер. – Ярославль, 1975. – 38 с.
8. Захаров Д.О. Результати касаційного розгляду у кримінальному судочинстві / Д.О. Захаров // Університетські наукові записки. – 2009. – № 4. – С. 230-234.
9. Кашка О.С. Апеляційний перегляд вироків та ухвал у частині вирішення цивільного позову / О.С. Кашка // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 3. – С. 342-347.
10. Кашка О.С. Повноваження суду апеляційної інстанції в кримінальному процесі України : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / О.С. Кашка. – К, 2014. – 20 с.
11. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 1 липня 2004 р. № 1961-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>.
12. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 березня 2013 р. № 4 «Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004740-13>.
13. Monika Klejnowska. Ograniczenia sądu odwoławczego orzekającego w sprawie karnej po wniesieniu środka zaskarżenia / Klejnowska Monika. – Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2008. – 735 s.
14. Dariusz Świecki. Apelacja w postępowaniu karnym / Świecki Dariusz. – Warszawa : Lexis Nexis, 2011. – 352 s.
15. Esplicato Codice Di Procedura Penale. XVIII edizione. – Napoli : Edizioni Giuridiche Simone, 2013. – 1408 s.
16. Маринів В. Проблеми оскарження судових рішень, прийнятих у заочному (спеціальному) кримінальному провадженні / В. Маринів // Право України. – 2015. – № 7. – С. 75-81.